

Na vsakem koraku sooblikujemo

Noben prazen žakelj ne stoji pokonci, ne glede na to, ali govorimo o posamezniku ali državi. A dokler se nam zdijo njive ob mimobežnem pogledu s ceste polne in trgovinske police izvrstno založene, o tem razmišljajo redki. Člani Ekoci že leta opozarjajo na to, da je svetovno ravnoesje v prehranski preskrbi eno najbolj krhkih v sodobni družbi. Moderno kmetijstvo se je prostovoljno predalo za talca agrokemičnim multinacionalkam, naftnim lobijem in proizvajalcem kmetijskih strojev. Naravna pestrost in znanje naših prednikov sta ob tem postala kolateralna škoda v boju za čim večji kapitalski dobiček.

Kmetje travnike dandanes kosijo tudi petkrat letno. To pomeni, da trave niti enkrat ne dozori in ne semenijo. V nekaj letih se travniki izčrpajo, cvetic ni mogoče videti praktično nikjer. Krmni donos kmetje popravljajo s ponovno setvijo travinja. Ker površine gnojijo z gnojnicami, morajo ravnovesje v tleh popraviti z mineralnimi gnojili. Ob vseh stroških, ki jih ta sistem prinaša, so tu še nakupi težkih traktorjev in pripadajočih priključkov. Podoben začaran krog v kmetijstvu pomenijo monokulturni posevki na njivah. Donos ali vsaj preživetje kmetije omogočajo samo velike hektarske površine. Ob teh kmetijah ugotavljajo, da gre denar sicer z velikim vozom noter, a še z večjim ven. Podobno klasične slovenske kmetije zadnja leta kazijo ogromne skladownice plastičnih bal. »Ta konzervirana silazna krma je kislja. Vsak pridelovalec domačih jogurtov vam bo povedal, da iz mleka krav, ki jedo to krmo, na primer naravnega jogurta ni mogoče narediti. To je samo en vidik intenzivnega kmetijstva, ki z

neprestanim večanjem hektarskega donosa komaj lovi lastno ekonomsko učinkovitost,« trenutno stanje v kmetijstvu razlaga **Irena Rotar**.

Rešitev je bio krožno gospodarstvo

Edina trajnostna rešitev teh težav je sonaravna pridelava hrane. »Bioraznolikost našega okolja je izjemna. Sploh kmetije na nadmorski višini med 300 in 500 metri so pravi raj na Zemlji. S tradicionalnimi znanji naših prednikov in mladostno inovativnostjo bi lahko ustvarili uspešen kmetijski model za trajno in ekološko neobremenjujočo samooskrbo,« pravi Rotarjeva. Leta 2020 bo Slovenija spet predsedovala Evropski uniji, hkrati se bo razglasila za petzvezdično kulinarično turistično destinacijo. »Žal ne pridelamo dovolj ekološke hrane niti za otroke v vrtcih, bolne in starejše, kaj šele za turiste. Vsak dober kuhar ve, da iz neakovostnih sestavin ne more skuhati dobre jedi. Z našo civilno pobudo želimo ljudi spodbuditi, da bi

Irena Rotar se za boljši svet vzema pod okriljem eko civilne pobude Ekoci.

v tem videli dobro ekonomsko priložnost. Trg ekološke in vegetarijanske prehrane se povečuje za 20 odstotkov letno, pri čemer število ekoloških kmetij v Sloveniji ostaja pri številki 3.500. O tem, kako zelo smo izgubili stik z zdravo pametjo naših prednikov, priča zadnja uredba, ki za kurjenje mokrih drv predvideva visoko finančno globo. »Vsaka stara mama je nekoč vedela, da je treba drva pripraviti za dve leti vnaprej. Glede na to, da kar 60 odstotkov populacije v Sloveniji živi na podeželju, bi lahko z nekaj socialne pomoči in lastnega dela vse energetske reveže primerno oskrbeli z drvmi. Tako pa uvažamo nafto, les mešamo s kemičnimi dodatki in ga predelujemo v pelete. Stvari smo zapletli do neznosnosti,« je kritična Rotarjeva.

»Ne bi rekla, da je bilo včasih lažje živeti. A res je, da ima danes vsaka družina vsaj za 150 evrov stalnih stroškov za elektriko, telefon in ostalo. Tudi skromen avto pomeni od tri do pet evrov neizogibnih stroškov na dan. Zato ljudje z minimalno plačo danes komaj preživijo. Revščina ne pomeni več, da nimaš česa jesti. Revščina se kaže na drugih ravneh.«

»Z optimizmom in s ponosom me navdajajo novi rodovi, ki vedno glasneje zahtevajo zdravo hrano za svoje otroke v vrtcih in šolah. Upam, da bomo skupaj uspeli navdušiti čim več kmetov. Trenutno ekološke hrane še zdaleč ni toliko, kot je potreb in povpraševanja.«

»Ko gre za okolje, morajo priti spremembe od zgoraj navzdol. Torej se moramo združiti v civilne pobude in se s peticijami obrniti na vlado. Oblast predstavlja interese ljudstva. A če mi ne vemo, kaj hočemo, in nismo pripravljeni za svoje interese ničesar narediti, potem odgovornost za svojo prihodnost prepuščamo drugim.«

Poskrbimo spet za slovensko nit in platno

Povsem skregano s kmečko pametjo naših prednikov smo se Slovenci najprej odpovedali tekstilni industriji in pridelavi sladkorja. »Dokler kupujemo majice za tri evre in podpiramo hitro modo, na tem področju ne bo sprememb,« opozarja Rotarjeva. »Naši predniki so še znali narediti blago iz domače volne, lanu in konoplje. S sodobno tehnologijo bi lahko to nadgradili v izvrstne izdelke. Včasih smo dobili nova oblačila dvakrat v letu, lahko jih je nosilo več gene-

racij, ljudje so bili urejeni. Danes so nas prepričali, da so kitajska poceni oblačila in plastični čevlji udobni in dostopni. V resnici nas potiskajo v sivo povprečje in nam posledično zbijajo samozavest. Niso zastoj rekli, da obleka naredi človeka. To je vedel že Napoleon. Njegova vojska je Evropo osvajala v izbranih uniformah. Kdo so podložniki, je bilo v vseh družbenih odnosih vidno že od daleč.« Globalna tekstilna industrija ne zastruplja samo okolja, ampak s kemikalijami v tekstilu tudi uporabnike. Kolčnih, hormonskih in drugih

bolezni je zato vedno več. Težave se začnejo že s pleniciami. »Si predstavljate kakšne možnosti bi se odprle, če bi danes delali plenice, vrečke in papir iz industrijske konoplje? Drevo raste dvesto let, konoplja vsako leto. Možnosti za biokrožno gospodarstvo so neizčrpne. A premakne se komaj kaj.«

Zasejmo gredice in prazne njive

Irena Rotar se v prvi vrsti bori proti ukoreninjenemu mišljenju mnogih, da se domače hrane ne splača pridelovati. Z nekaj znanja in posluha za naravne zakoni-

»Biokrožno gospodarstvo pomeni, da za primerne in neoporečne surovine poskrbimo že na začetku. Krožno gospodarstvo plastiki samo podaljša uporabnost, še vedno pa gre ogromno energije v nič, na koncu se tudi odpadkom ne moremo izogniti. Če že na začetku poskrbimo za naravne sestavine, model v resnici postane trajnostno vzdržen.«

»Sejmo domača, ekološka in avtohtona semena. Ekoci v ta namen organizira izmenjevalnice semen in znanja. Samo na tem lahko dolgoročno gradimo trajnostni razvoj kmetijstva in trdno samooskrbo države.«

»Ohranjajmo stara drevesa na naših domačijah. Drevesa varujejo vodne vire in zemljišča pred plazenjem. Tudi zato je bilo nekdanj ob hišah toliko orehov. Poučiti se moramo o temeljih geomantije in naravnih zakonitostih, ki jih združuje permakulturni pristop kmetijstva in vrtnarjenja.«

Mleka krav, ki še jedo naravno hrano, skoraj ni mogoče več dobiti.

Domači pridelki bodo vedno bolj iskani.

Na nadmorski višini med 300 in 500 metri je mogoče na kmetijah ustvariti pravi raj na Zemlji.

prihodnost sveta

Irena Rotar iz Eko civilne pobude Slovenije – Razmišljajmo globalno in delujmo lokalno

tosti – pa naj temu rečemo permakultura, sonaravno vrtnarjenje ali kaj tretjega – lahko vsako gredico in vsako njivo spremenimo v priročno zakladnico domače hrane. »Ljudje se ne zavedajo, kako zelo se bo hrana v nekaj letih podražila. Zato je pametno izkoristiti lastne vire ali se vsaj zalagati pri kmetih, ki jih poznamo. Samo na ta način krepimo samooskrbo, ki bo iz leta v leto pomembnejša. Še posebej v luči podnebnih sprememb.«

Pod okriljem Društva Ajda je Ekoci podarjala seme ajde. S tem je krepila naravno pestrost kmečkih posevkov, v kulinariko in v setveni nabor vračala pozabljeno slovensko kulturo in s to medonosno rastlino podpirala tudi čebelarstvo. »V trajnostnem kmetijstvu ima izjemen potencial tudi industrijska konoplja. V stotih dneh nekatere vrste zrastejo celo do štiri metre. Pred leti je bilo navdušenja veliko, a žal nismo uspeli vzpostaviti ce-

lotnega kroga predelave. To ostaja izziv za prihodnost.« Kot so vedeli že naši predniki, je pametno rastline saditi tako, da druga drugo ščitijo in podpirajo. Tudi ta znanja širijo člani Ekoci. »Če ob koruzo posadimo fižol, vmes buče, lahko njivo okoplremo samo enkrat, pridelek pa je zelo pester in bogat. V Sloveniji še imamo kakovostne avtohtone vrste koruze in fižola. Sploh slednjega moramo v večji meri vrniti na svoje jedilnike.«

Lov za dobičkom je redko na etični pogon

Kot pravi Rotarjeva, preusmeritvi v ekološko kmetijstvo v prvi vrsti botrujejo osebno zavedanje, kaj je dobro in dolgoročno vzdržno. Žal tudi pri kmetih v lovu za dobički etičnost pogosto odpove. »Poznamo primer kmetij, ki pridelujejo hrano za trg, za lastne potrebe pa jo kupijo pri bolj ekološko naravnem sosedu. Tudi mnogi, ki oddajajo mleko, v trgovinah kupujejo jogurte tujih blagovnih znamk. Kot da se ne bi zavedali, da pljuvajo v lastno skledo. In vsi tisti, ki iz trgovin nosijo sladke pijače fluorescentnih barv ... V sadovnjakih je zgnilo na tone domačih jabolč. Nihče jih ni predelal v jabolčni sok ali zdrav čips za otroke.« Podobno stroga je Rotarjeva, ko

beseda nanese na donacije hrane. »To bi morali ukiniti, ker na ta način povsem razvrednotimo vrednost hrane. Številne humanitarne organizacije nenehno prosijo za pomoč, a hkrati ne naredijo nič, da bi pomoči potrebni sami naredili nekaj za svojo samooskrbo. Za začetek bi lahko organizirali akcijo pobiranja jabolč.« Enako velja tudi za šole. Namesto smučanja bi morali pripraviti resnično šolo v naravi. »Da bi otroci znali preživeti kakšen teden, tudi če ne bi bilo elektrike. Da bi se zavedali, kako pridemo do hrane in kako se je mogoče oskrbeti, če bi trgovine za dan ali dva zaprle vrata. Spomin na žled je še dokaj živ. Sploh pa se moramo na hude čase pripravljati takrat, ko nam gre dobro.«

Srebrni trg dela in družbeno koristno delo

Ekoci v zadnjem času poskuša uveljaviti tri pobude, s katerimi nagovarja vlado in pristojne službe. »Zavzemamo se, da bi upokojemcem poleg pokojnine brez večjih omejitev dovolili delati, kolikor zmorejo in imajo voljo. Tako bi uredili črni trg dela, okrepili medgeneracijsko sodelovanje, socialno vključenost starejših ter omilili epi-

demijo demence.« Podobno kot so to uredili v Nemčiji, Ekoci predlaga uvedbo sto ur družbeno koristnega dela za prejemnike socialne pomoči. »Seveda bi izvezli tiste, ki res ne morejo delati, za vse ostale bi bilo to zelo koristno. Dela, kjer bi lahko posameznike vključili, je ogromno. Lahko bi čistili okolico, pomagali starejšim in bolnim, otrokom in dijakom nudili pomoč pri učenju, delali na kmetijah.« V tem smislu bi lahko po vzoru nekdanjih socialističnih brigad obudili tudi podobne različice medgeneracijskih delovnih brigad. »Prostovoljni gasilci so trenutno najboljše delujoča organizacija civilne družbe. Pod okriljem približno tisoč gasilskih domov po državi bi lahko uredili izmenjevalnice hrane, uslug in pomoči v lokalni skupnosti. Tudi v primeru nesreč in izrednih razmer bi bila to središča, kjer bi ljudje dobili vso potrebno pomoč in podporo,« je prepričana sogovornica. Res pa od tega tuje korporacije ne bodo kovalle dobičkov in zato zunanje podpore ni mogoče pričakovati. »A Slovenci smo vedno znali stopiti skupaj in se podpreti. Prepričana sem, da bomo to znali za hude čase v prihodnosti zastaviti že zdaj.«

SAŠKA T. OCVRK
Foto: osebnih arhiv

»Če seštejemo vse vhodne stroške in končni izplen trajnostnega ter konvencionalnega kmetijstva, je jasno, da je prihodnost v ekološkem kmetijstvu. Mi pa se obsipavamo s plastiko, pa naj gre za obleko, plenice, hrano ... Ti odpadki bodo kazili ta svet, ko nas že stoletja več ne bo.«

Eko civilna pobuda v sodelovanju z vladnimi predstavniki organizira tudi številne posvete in okrogle mize.

»Z vsakim evrom v denarnici lahko prispevamo h globalizaciji in podpiramo neetični kapitalizem ali obratno. Z vsakim evrom lahko podpremo domača delovna mesta, čisto okolje in zdravo hrano. Če dovolimo, da se naš denar z dobički tujih korporacij pretaka v tujino, smo si v glavnem krivi sami.«